

การศึกษาและการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน 12 ปี
ตามวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวชอง
ในภาคตะวันออก*

Education and Model of Fundamental Education
(Twelve years) Development according to Chong's Culture
and Local Wisdom in The Eastern Region

สุวิชัย โกศลยะวัฒน์**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาสภาพปัญหาความต้องการทางการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียน เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของชาวชอง พื้นที่

ศึกษาคือตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี วิธีการวิจัยประกอบด้วยการศึกษาจากเอกสารและการออกภาคสนาม ซึ่งมีการสังเกต การสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม ผู้ให้ข้อมูลหลักคือ พระสงฆ์ ครู

*งานวิจัยเรื่องนี้ ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ ประจำปี 2542

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาพื้นฐานการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ชลบุรี

ผู้บริหาร โรงเรียน นักเรียน ผู้ปกครอง และเจ้าหน้าที่ของทางราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ของเป็นชนพื้นเมืองเดิมอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแล้ว โดยเฉพาะในจังหวัดจันทบุรี ที่กิ่งอำเภอเขาชะเมาทุกคนได้รับสัญชาติไทยตามกฎหมาย นับถือศาสนาพุทธ และยังมีความเชื่อเรื่องผิอยู่ด้วยมีภาษาพูด ประเพณีและวัฒนธรรมบางอย่างต่างไปจากคนไทยและยังถ่ายทอดกันอยู่ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะภาษาพูด และวัฒนธรรมเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต เมื่อการคมนาคมและการสื่อสารระหว่างตำบลกับตัวเมืองสะดวกขึ้นตามแผนพัฒนาจังหวัด ทำให้ของมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกับคนไทยในเมืองมากขึ้นจึงเหลือวัฒนธรรมของตนเองน้อยลง ชาวของมีการปรับตัวมากขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมไทยในการดำรงชีวิตและติดต่อกับทางราชการตามกฎหมาย ในด้านการศึกษารัฐบาลได้ใช้นโยบายเดียวกับคนไทยทั่วไป ตามข้อกำหนดไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๓๕ เป็นแนวทางจัดการศึกษา

2. การศึกษาในระบบโรงเรียนของเด็กของในตำบลคลองพลูนั้น เด็กสามารถเรียนได้ถึง 12 ปี เพราะในพื้นที่มีโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนมัธยมศึกษาตั้งอยู่ทั้ง 2 ระดับ ในโรงเรียนประถมศึกษา คือ โรงเรียนวัดคลองพลู เปิดสอนระดับชั้นอนุบาลด้วย จนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นโรงเรียนขนาดกลาง อยู่ในกลุ่มตะเขยนทอง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ มีครู 14 คน นักเรียน

314 คน สอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ปรับปรุง พ.ศ. 2533 ซึ่งมีการปรับปรุงหลักสูตรบ้างเพื่อให้สอดคล้องกับท้องถิ่น โดยเฉพาะวิชาในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ นักเรียนเห็นว่าวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มาก แต่ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับของเลย เพราะหลักสูตรไม่ได้กำหนดไว้ โรงเรียนได้จัดบรรยายภาคและสภาพแวดล้อมให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ตามวัฒนธรรมไทย จัดห้องเรียนโดยไม่แบ่งแยกตามเชื้อชาติ แต่ให้เรียนร่วมกัน ซึ่งไม่มีปัญหาขัดแย้งทางเชื้อชาติ ครูทุกคนเป็นคนไทย และไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมมาก่อน

ปัญหาการเรียนการสอนในโรงเรียนคือสอนไม่ทันตามหลักสูตร ขาดแคลนอุปกรณ์การสอน นักเรียนมีปัญหาด้านภาษา ทำให้เรียนช้า ต้องใช้เวลาเพิ่มขึ้น เพราะพูดภาษาของที่บ้านและพูดภาษาไทยที่โรงเรียน แต่ทางโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมเสริมเพื่อช่วยให้นักเรียนเรียนได้ดีขึ้น ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนด้วยกัน นักเรียนกับครู ครูกับผู้ปกครองและผู้ปกครองกับโรงเรียนไม่มีปัญหาเลย ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อครูและโรงเรียน ผลการเรียนของเด็กของไม่ต่างจากเด็กไทย การลาออกกลางคันและตกซ้ำชั้นมีน้อยมากส่วนมากเมื่อจบการศึกษาระดับประถมศึกษาแล้วนักเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาถึงร้อยละ 98

โรงเรียนมัธยมศึกษาที่ไปศึกษาต่อกันมากคือ โรงเรียนคลองพลูวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลแห่งเดียวในพื้นที่

สังกัดกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ อยู่ห่างจากโรงเรียนวัดคลองพลู 3 กิโลเมตร เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในปีการศึกษา 2542 และจะมีถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในปีต่อไปมีครู 16 คน มีนักเรียน 195 คน สอนตามหลักสูตร มัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ปรับปรุงพ.ศ. 2533 และหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ปรับปรุง พ.ศ. 2533 ไม่มีการปรับหลักสูตร แต่มีการเพิ่มเติมเนื้อหา เพื่อให้นักเรียนมีความรู้เพียงพอที่จะไปศึกษาต่อระดับสูงขึ้น โรงเรียนได้จัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมเป็นแบบไทย ไม่มีเอกลักษณ์ของชาวทองเหลือง และในหลักสูตร ก็ไม่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทอง นักเรียนต้องการรู้เรื่องเกี่ยวกับทองบ้าง เพื่อเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เพราะยอมรับว่าตนมีเชื้อสายทอง

ปัญหาที่พบในโรงเรียนคือ สอนไม่ทันตามหลักสูตร เนื้อหาไม่สอดคล้องกับการใช้ชีวิตประจำวัน ขาดวัสดุอุปกรณ์ประกอบการสอน และขาดแหล่งค้นคว้าเพิ่มเติม แม้ว่าครูทุกคนเป็นคนไทย แต่ก็ไม่มีปัญหา กับนักเรียน นักเรียนด้วยกันก็ไม่มีความรู้สึกแบ่งแยกเรื่องเชื้อชาติ ผู้ปกครองยอมรับและมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนเพื่อให้ลูกหลานได้เรียนต่อในพื้นที่ และส่งเสริมให้ลูกหลานเรียนต่อระดับสูงขึ้นด้วย เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 แล้ว นักเรียนส่วนมากไปศึกษาต่อระดับอาชีวศึกษา และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายทั้งที่โรงเรียนเดิมและโรงเรียนในตัวจังหวัด นักเรียนชั้นมัธยมมีปัญหาด้านภาษาน้อยกว่าชั้นประถม เพราะพูดไทยได้ชัดขึ้น

และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างจากเด็กไทย

3 . การศึกษานอกโรงเรียนของเด็กและราษฎรชาวทองในตำบลคลองพลูได้รับบริการจากหน่วยงานของรัฐไม่มากนัก เพราะเข้าไปปฏิบัติงานในพื้นที่เป็นครั้งคราว แต่มีการถ่ายทอดและเรียนรู้วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ภาษา ประเพณี จากสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา กลุ่มเพื่อน และกลุ่มสังคมในพื้นที่ วิธีถ่ายทอดคือการพูดคุยกัน ลอกเลียนแบบพฤติกรรม สอนกันเป็นกลุ่มย่อยภายในบ้าน ทำให้ยังคงรักษาและสืบทอดความเป็นทองอยู่ได้โดยตรง ปัญหาที่พบคือราษฎรไม่มีเวลาไปศึกษาอย่างเป็นทางการเพราะวัยและเวลาซึ่งต้องทำงานทำให้ไม่สนใจเรียน และความรู้บางอย่างขัดกับความเชื่อและวิถีชีวิตเดิม จึงไม่ยอมรับความรู้ใหม่และนิยมเรียนรู้กันเองอย่างไม่เป็นทางการมากกว่ารูปแบบที่เป็นทางการ

4 . การพัฒนารูปแบบการศึกษาของชาวทองในตำบลคลองพลูตามนโยบายขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปีนั้น สามารถทำได้เพราะในพื้นที่มีโรงเรียนทั้ง 2 ระดับตั้งอยู่ และเด็กในพื้นที่ส่วนใหญ่ศึกษาต่อหลังจากจบการศึกษาภาคบังคับแล้ว แต่ควรปรับเนื้อหาและเพิ่มเติมเนื้อหาให้เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพของพื้นที่รวมทั้งเพิ่มการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ครอบนำวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านที่มีคุณค่าและมีประโยชน์ เช่น ประเพณีความเป็นมาของทอง ประเพณีงานบุญงานนมัสการพระพุทธบาท การละเล่นชักเชย

การรักษาโรคด้วยสมุนไพร ภาษาและนิทานของ
ชาวมายใช้ในการเรียนการสอนเพื่อความเข้าใจ
ที่ถูกต้อง เป็นการรักษาและสืบต่อวัฒนธรรม
ท้องถิ่นให้คงอยู่ต่อไป และบูรณาการเข้ากับ
วัฒนธรรมไทย ได้อย่างกลมกลืน

Abstract

The purpose of this research is to study the educational status, problems and its needs of the Chong, both in and out of school for development of the fundamental education curriculum (Twelve years) in Tumbol Klongplu, Kao Kitchagoot District, Chantaburi Province. The methods used for this research are documentary analysis and field work with an emphasis on participant observation, in depth interview and participant activities of key informants such as monks, school teachers and principals, educational administrators, students, parents and government officials in the area. The research findings are as follows :

1. Chong at tumbol Klongplu, Kao Kitchagoot District who are the native people lived in the eastern region, especially in Chantaburi province, for a long time. They still speak a dialect of Chong language, have different culture and tradition from Thai culture but have received the Thai Nationality. Most of them are Buddhist but still respect the animism and superstition in daily life. According to the Province Development Plan, there are comfortable of transportation and com-

munication from tumbol Klongplu to Chantaburi, Chong's way of life has been assimilated into the Thai society to a degree that there are very little tradition left for themselves. It makes Chong's people adapt to the Thai tradition from time to time. The educational policy for Chong is the same as Thai's, that is the National Scheme of Education B.E. 2535.

2. The formal education of Chong at tumbol Klongplu has one medium sized primary school under the jurisdiction of the Office of National Primary Education Commission and has one medium sized secondary school under the jurisdiction of the General Education Department, Ministry of Education.

The primary school, namely Wat Klongplu, consists of 314 students, 14 teachers and is responsible for teaching early childhood level up to prathom 6. The curriculum used in this school is the Standard Primary Curriculum B.E. 2521 (Amended in B.E.2533). There is a low level of the content modification in the curriculum to suit the local needs and circumstances of the Chong. However, students' opinion is that the subject in supported life-experience group and the one in supported habit-character group are very useful for daily life. Moreover, there are no contents concerning Chong's tradition and culture in the curriculum and the school environment is culturally Thai. There is no obvious Chong identity in the school. All of teachers are Thai and have no expe-

rience about the Chong.

For the teaching and learning processes in school, students are not divided into groups according to their ethnic differences. In a classroom, it consists of both Thai and Chong races but the conflicts have never been occurred. The problems of teaching and learning are the unsuitable curriculum as well as lack of instructional equipment and the language problem especially in the first few grades because the students speak Chong at home and speak Thai at school. One of the solutions is organized by activities as a leisure. Generally, there are good relationships among students, students and teachers, teachers and parents, parents and school. Parents have a positive attitude toward teachers and school. The Chong's scholastic achievement is on the average, the same level as Thai students. The rate of drop-outs is low and 98 percent of students have the opportunity for further education at the secondary level.

The secondary school, namely Klongplu Wittaya, is the only local secondary school in the area, located 3 kilometers from the primary school to the north, consists of 195 students, 16 teachers and is responsible for teaching mathayomsuksa 1 level up to mathayomsuksa 5 in the academic year 2542. Mathayomsuksa 6 will be established in the next academic year. The curriculum of junior secondary level (M.S. 1-3) used in this school is the Standard Secondary Curriculum B.E. 2521

(Amended in B.E. 2533) and the one of senior secondary level (M.S. 4-5) is the Standard Secondary Curriculum B.E. 2524 (Amended in B.E. 2533). There is no modification of the content in the curriculum but the teacher added some academic issues for further study at the higher education. There are also no contents concerning Chong's culture and tradition and the school environment is traditionally Thai. Students need to know about Chong's history and culture for dissemination their background and they accept that races are Chong.

The problems of education in Klongplu Wittaya school are the unsuitable curriculum, lack of instructional instruments, supplementary books and knowledgable resources. Moreover, the number of teachers is insufficient. Also, they do not have enough time to prepare and construct teaching aids. According to the students, they think that the content is not useful for daily life but it is worth for further studying at the higher education Level. All of teachers in this school are also Thai and they do not have experiences concerning the Chong but there are no problems with students. Normally, there is good understanding between teachers and parents. They also accept and have a good attitude to teachers and school as well as agree with students to further study in the higher levels both at the vocational college and at the senior high school level in the same school and in the province.

3. The nonformal education of the Chong in Tumbol Klongplu had been received very little attention from the governmental organizations for each year, because they occasionally work in the area. At present, the teaching and learning process of nonformal and informal education is transmitted from different social groups in the community. That is the Chong children learn mainly from their family, monks and peers groups. This includes the learning of Chong history, culture, belief in spirits, local wisdom and their spoken language. Most of the teaching methods used are teaching through daily life activities, conversation, explanation, behavioral imitation, and small group demonstration in their house. This is the direct way to preserve and transmit their culture to young generation.

The problems of nonformal education for Chong people is that it is not interesting to study due to the age, health and routine work as well as some subject contents make them confused and are opposite to their beliefs.

4 . Suggestions for the development of education for the Chong in tumbol Klongplu according to the policy of 12 years fundamental education are possible because of having the school both primary and secondary level situated in the same tumbol . Most students have continued their education after completion of compulsory education. The curriculum should be added Chong's content concerning history, tradition, and culture

and supplemented with training programs concerning different cultural people for teachers. Teaching and learning processes should be added the local wisdom and cooperation with people in the area of the cultural conservation, preservation, extension and the appropriateness of integration with Thai Society.

ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยยังมีชนต่างวัฒนธรรมอาศัยอยู่ในหลายพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นชาวเขาทางภาคเหนือ ชาวไทยมุสลิมทางภาคใต้ ชาวพื้นเมืองตามแนวชายแดนไทย-กัมพูชา และชาวผู้ไททางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชนกลุ่มต่างๆ เหล่านี้จะได้สัญชาติไทยโดยกำเนิดและอาศัยอยู่บนผืนแผ่นดินไทยในฐานะพลเมืองไทยเช่นเดียวกันแต่ยังอยู่ในสถานะผู้ด้อยโอกาสมากกว่าชาวไทยในเมืองหรือในพื้นที่ราบ ไม่ว่าจะเป็นด้านคุณภาพชีวิต โอกาสทางด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต โอกาสทางการศึกษา การดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ รวมทั้งลักษณะและความรู้สึกในความเป็นพลเมืองไทย ตลอดจนความต้องการทางการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นเพื่อการพัฒนาตนเอง

สำหรับในภูมิภาคตะวันออกของไทยยังมีชนชาวของ ซึ่งเป็นชนพื้นเมืองอาศัยอยู่มาแต่ดั้งเดิม ปัจจุบันนี้ยังมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่จังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด โดยเฉพาะที่อำเภอมะขาม กิ่งอำเภอเขาภิรมย์ จังหวัดจันทบุรี และที่อำเภอเขาสมิง อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด มีชาวของที่ยังคงรักษารูปแบบ

วิถีชีวิต วัฒนธรรม ภาษาประเพณีและความเชื่อของกลุ่มชนไว้อย่างเหมือนเดิม และถ่ายทอดสู่รุ่นลูกหลานมาอย่างต่อเนื่องจนทุกวันนี้เยาวชนในพื้นที่ดังกล่าวยังคงทราบดีว่าตนเอง มีเชื้อสายของแต่การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับชาวซองในภาคตะวันออกเฉียงคงมีอยู่น้อยมาก เมื่อเทียบกับชนต่างวัฒนธรรมในภาคอื่น รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวซองก็ยังไม่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เหมือนชนต่างวัฒนธรรมในภาคอื่นเช่นกัน

เนื่องจากนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ที่มีจุดเน้นในการพัฒนาคนและพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยไม่จำกัดเพศวัยเชื้อชาติ ศาสนาฐานะความเป็นอยู่และสภาพร่างกาย เพราะคนคือทรัพยากรที่สำคัญของประเทศชาติ รวมทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2535 และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544 ที่มุ่งเน้นให้บุคคลแสวงหาความรู้ตลอดชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง รู้จักปรับตัวและดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข แม้ในรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. 2540 ก็ให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพของคน ให้บุคคลได้รับ สิทธิและโอกาสในการศึกษาหาความรู้และรับการศึกษาตามกฎหมายเพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจใน กระบวนการทางการเมืองและช่วยกันพัฒนาการเมืองให้มีเสถียรภาพมั่นคง ตลอดจนในปณิญาสากล่าวด้วยสิทธิมนุษยชนขององค์การสหประชาชาติ ก็ได้กล่าวถึงสิทธิของมนุษย์ทุกคนย่อมมีเสรีภาพในการศึกษาอันเป็นสิทธิ

ขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ต้องได้รับการศึกษาในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศนั้น โดยสมบูรณ์ รวมทั้งแนวนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ต้องการขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 12 ปี ในอนาคตอันใกล้นี้ด้วย

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าวมาข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยบูรพา ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกและแห่งเดียวที่สมบูรณ์แบบอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องราวของชาวซองเพื่อเป็นข้อมูลเสนอแนะในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและเป็นพื้นฐานขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับให้สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ รวมทั้งศึกษาแนวคิดทางด้านวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวซอง เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะพื้นฐานทางสังคม วัฒนธรรม ตลอดจนประวัติศาสตร์ ปรัชญา และการดำเนินชีวิตตามประเพณีของท้องถิ่น เป็นการพัฒนาเชิงอนุรักษ์ และพัฒนาแบบยั่งยืน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคน ชุมชน สังคม ท้องถิ่น และภูมิภาค ผสมผสานกับการดำรงและดำเนินชีวิตของคนและชุมชนในสังคม ตลอดจนนำมาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ต่อไป อีกทั้งตอบสนองต่อนโยบายของมหาวิทยาลัยในการจัดบริการชุมชนและส่งเสริมทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติไปด้วยโดยตรง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการศึกษา วัฒนธรรม และภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวซองในภาคตะวันออกเฉียง

2. เพื่อวิเคราะห์ปัญหาของการศึกษา คุณภาพการศึกษา โอกาสทางการศึกษา ความคาดหวังและความต้องการทางการศึกษาของชุมชนชาวซองในภาคตะวันออกเฉียง

3. เพื่อสังเคราะห์สภาพ ปัญหาทางการศึกษา การถ่ายทอด วัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวซองในภาคตะวันออกเฉียง

4. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาการจัดการศึกษาทั้งที่เป็นอยู่และเป็นพื้นฐานขยายการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี แก่ชาวซองในภาคตะวันออกเฉียง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะชาวซองที่อาศัยอยู่ในตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขา ชิมภูมิ จังหวัดจันทบุรี

2. บริบทของการศึกษาหรือปัจจัยป้อนของการศึกษา คือ การศึกษานโยบายของรัฐบาลที่มีต่อการจัดการศึกษาให้ชนต่าง วัฒนธรรม รวมทั้งสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง ของชุมชนที่ศึกษา

3. กระบวนการของการศึกษา คือ การวิเคราะห์ระบบการศึกษาในโรงเรียนที่จัดสอนให้แก่ชาวซองในชุมชนที่ศึกษา โดยศึกษานโยบายเป้าหมายของโรงเรียน หลักสูตร แบบเรียน กระบวนการเรียนการสอน การวัดและ

ประเมินผล การจัดกิจกรรมเสริม การติดตามผลสำเร็จการศึกษา บทบาทของโรงเรียนต่อ ชุมชน และความคาดหวังของชุมชนต่อโรงเรียน

4. ผลผลิตของการศึกษา คือ การวิเคราะห์ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาของนักเรียนที่จบจากโรงเรียน โอกาสในการไปศึกษาต่อ โอกาสในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตภายหลังจบการศึกษาแล้ว

5. การศึกษานอกโรงเรียน เป็นการศึกษากระบวนการและวิธีการที่ชาวซองได้รับนอกเหนือจากกระบวนการภายในโรงเรียน โดยได้รับจากสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สื่อมวลชน สถาบันสังคม หรือกลุ่มสังคมต่าง ๆ ในชุมชนที่มีส่วนเสริมหรือแฝงอยู่ในการเรียนรู้ของนักเรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวทางการวิจัยของวิชาสังคมวิทยาการศึกษา และมานุษยวิทยาการศึกษา มีทั้งการวิจัยจากเอกสารและการวิจัยภาคสนาม ประกอบด้วย การสังเกต การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การสัมภาษณ์ และการใช้แบบสอบถาม มีขั้นตอนและรายละเอียดในการดำเนินการดังนี้

การวิจัยจากเอกสาร ศึกษางานวิจัย หนังสือ ตำรา บทความ ที่เกี่ยวข้องกับชาวซองในภาคตะวันออกเฉียง ในด้านสภาพภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ การเมือง และนโยบายที่เกี่ยวข้อง การศึกษาการประกอบอาชีพ

การวิจัยภาคสนาม เป็นการศึกษาโดย
เดินทางไปยังท้องที่ที่ทำการวิจัยในพื้นที่ชุมชน
ชาวชอง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. พื้นที่ที่ศึกษา คือ ตำบลคลองพลู
กิ่งอำเภอเขาชะเมา จังหวัดฉะเชิงเทรา

2. ประชากรที่ศึกษา คือ ผู้ให้ข้อมูล
ที่นำมาอ้างอิง ได้แก่

2.1 ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้องกับการศึกษาในพื้นที่

2.2 นักเรียนที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียน
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในพื้นที่

2.3 ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ได้แก่
ผู้ปกครองนักเรียน ผู้อาวุโส

2.4 ผู้นำชุมชน ผู้บริหารท้องถิ่น
ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน พระสงฆ์ กรรมการ
หมู่บ้าน กรรมการตำบล

2.5 เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องใน
เชิงนโยบาย ได้แก่ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองของ
กระทรวงมหาดไทย กรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

3.1 แบบสำรวจสภาพชุมชน เพื่อ
ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางภูมิศาสตร์
ประวัติศาสตร์ ประชากร เศรษฐกิจ การปกครอง
สังคม วัฒนธรรมและการศึกษา

3.2 แบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้สัมภาษณ์
บุคคลกลุ่มต่าง ๆ เช่น ครู ผู้บริหาร ชาวบ้าน
ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐและนักเรียน เกี่ยวกับ
สภาพสังคมโรงเรียนกระบวนการศึกษา ผลผลิต

ของการศึกษา ปัญหาความต้องการการศึกษา
วัฒนธรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน และความคิดเห็น
เกี่ยวกับการศึกษาของพื้นที่

3.3 แบบสังเกต เพื่อใช้เป็นแนวทาง
ตรวจสอบและกำหนดเป้าหมายในการสังเกต
ประกอบการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน
และกระบวนการศึกษาในโรงเรียน

3.4 แบบสอบถาม เพื่อใช้สอบถาม
แนวนโยบายของรัฐ เกี่ยวกับการศึกษา

4. การสร้างเครื่องมือวิจัย คือ แบบสำรวจ
แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสอบถาม
กระทำโดยการศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร
จากการสำรวจพื้นที่เบื้องต้นและจากการสัมภาษณ์
ผู้เกี่ยวข้องอย่างไม่เป็นทางการ เมื่อรวบรวม
ข้อมูลแล้วจึงจัดสร้างเครื่องมือจากนั้นนำไปให้
ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ เมื่อได้รับการ
ตรวจสอบและปรับปรุงเครื่องมือแล้ว ผู้วิจัย
นำไปทดลอง (Try out) ที่โรงเรียนตัวอย่าง
เพื่อศึกษาความเหมาะสมของเครื่องมือ จากนั้น
ปรับปรุงแก้ไขบางประการก่อนนำไปใช้จริง

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ข้อมูลเอกสาร ผู้วิจัยเข้าศึกษา
และดำเนินการเก็บข้อมูลจากห้องสมุดของหน่วยงาน
ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ห้องสมุดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ห้องสมุด
กระทรวงศึกษาธิการ หอสมุดแห่งชาติ หอเอกสาร
แห่งประเทศไทย สถาบันวิทยบริการจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ห้องสมุดสยามสมาคม สำนัก
หอสมุดมหาวิทยาลัยบูรพา ห้องสมุดประชาชน
จังหวัดฉะเชิงเทรา หอสมุดสถาบันราชภัฏ
รำไพพรรณี เป็นต้น

5.2 ข้อมูลสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดคลองพลู ผู้อำนวยการโรงเรียนคลองพลูวิทยา ผู้อำนวยการการประถมศึกษากิ่งอำเภอ เขาคิชฌกูฏ อาจารย์ในโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง นักเรียน ผู้ปกครอง พระสงฆ์ สาธารณสุขอำเภอ พัฒนาการ พยาบาล ราษฎรอาวโสในตำบลคลองพลู ศึกษาพิเศษ ผู้อำนวยการเขต 12 อาจารย์มหาวิทยาลัย และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในเชิงนโยบายไปพร้อม ๆ กับการไปติดต่อขอเอกสารจากหน่วยงานนั้น ๆ

5.3 ข้อมูลจากการสำรวจ จากการสังเกต และจากแบบสอบถาม ผู้วิจัยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยบูรพา ในการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานในจังหวัด ในพื้นที่และโรงเรียนที่ศึกษาเพื่อเดินทางไปสำรวจ สังเกต และใช้แบบสอบถามในพื้นที่

5.4 ระยะเวลาที่ออกเก็บข้อมูลภาคสนามมีการดำเนินการตั้งแต่มกราคม 2542 ถึง กุมภาพันธ์ 2543

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

6.1 ข้อมูลจากเอกสาร วิเคราะห์จากหนังสือ ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง บทความต่างๆ ในเชิงพรรณนา

6.2 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์จากการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ และการบันทึกเสียงเรียงเรียงในเชิงพรรณนา และนำเสนอเป็นคำร้อยละ และตารางประกอบข้อมูลเอกสาร

6.3 ข้อมูลจากการสำรวจ วิเคราะห์จากการสำรวจ และการมีส่วนร่วมโดยใช้แบบสำรวจและการถ่ายภาพนำเสนอในเชิงพรรณนา ประกอบข้อมูลเอกสาร

6.4 ข้อมูลจากการสังเกต วิเคราะห์จากการสังเกต และการมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสังเกตการถ่ายภาพ ทั้งเชิงปริมาณเป็นร้อยละ และเชิงคุณภาพจากการรายงานข้อค้นพบ

6.5 ข้อมูลจากแบบสอบถาม วิเคราะห์จากการตอบแบบสอบถาม นำเสนอในรูปของค่าเฉลี่ย ร้อยละ และแสดงตารางแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูล

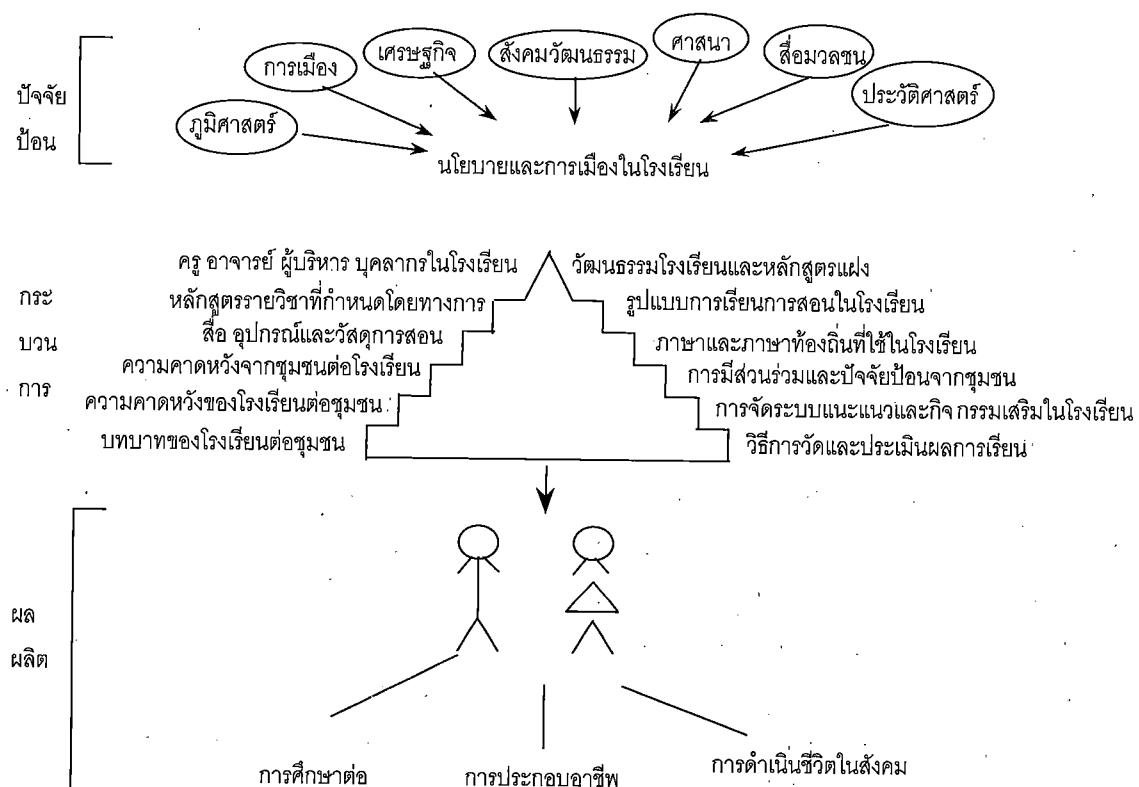
การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาโดยอาศัยทฤษฎีและวิธีการทางด้านสังคมวิทยาการศึกษา (Sociology of Education) และมานุษยวิทยาการศึกษา (Anthropology of Education) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Approach) โดยการมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ในท้องถิ่นที่ศึกษา มีการสังเกต การสัมภาษณ์ การร่วมกิจกรรมในชุมชน

แนวคิดในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยการศึกษาทั้งที่เป็นการศึกษาในโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน รวมทั้งการศึกษาตามอัธยาศัยจากชีวิตประจำวัน กรอบแนวความคิดในการวิจัยเป็นการวิเคราะห์ระบบ (System Analysis Approach) ซึ่งมีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ปัจจัยป้อน (Input) ของการศึกษา กระบวนการ (Process) ของการศึกษา และผลผลิต (Output) ของการศึกษา (Jeanne H. Ballantine, 1983 : 30-35)

สำหรับกรอบแนวคิดของการวิจัยการศึกษาในโรงเรียนจะศึกษาในฐานะที่ทำหน้าที่ตามกระบวนการสังคมประกิต เป็นการหล่อหลอมกล่อมเกลากทางการศึกษา (socialization) และโรงเรียนในฐานะที่ทำหน้าที่ถ่ายทอดกระบวนการทางวัฒนธรรม (cultural transmission) โดยมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ เป้าหมายในการเข้าเรียนในโรงเรียน (goal of schooling) บริบท

ในการเข้าเรียนในโรงเรียน (context of schooling) และเนื้อหาของการเรียนในโรงเรียน (content of schooling) (Jeanne H. Ballantine, 1983: 5-7)

ส่วนตัวแบบที่ใช้ในการศึกษาเป็นการวิเคราะห์โรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่ให้การศึกษาในสังคม ที่ประกอบด้วยชนหลายเชื้อชาติ จึงมีปัจจัยในการศึกษาดังนี้ (James A. Banks, 1981: 31)

ดังนั้นกรอบแนวคิดสำหรับวิเคราะห์การศึกษาในโรงเรียนจะดำเนินการดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ปัจจัยป้อนของการศึกษา (input) คือ การวิเคราะห์ลักษณะทั่วไปและสภาพแวดล้อมของโรงเรียนทั้งในด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม

วัฒนธรรม ศาสนา สื่อมวลชน และสภาพแวดล้อมทางการศึกษาจากภายนอกโรงเรียน

2. วิเคราะห์กระบวนการของการศึกษา (process) คือการวิเคราะห์ระบบต่าง ๆ ภายในโรงเรียนทุกด้าน ทั้งในด้านนโยบาย การบริหาร การเมืองภายในโรงเรียน การจัดหลักสูตร

การเรียนการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร ความพร้อมในด้านวัสดุอุปกรณ์การสอน การวัด และประเมินผล ความสัมพันธ์ระหว่างครู ผู้บริหาร นักเรียนและบุคลากรในโรงเรียน รวมทั้งความสัมพันธ์ ความคาดหวังและบทบาท ของโรงเรียนที่มีต่อชุมชน

3. วิเคราะห์ผลผลิตของการศึกษา (output) คือการวิเคราะห์สิ่งที่เป็นผลของระบบ การศึกษา โดยเฉพาะนักเรียนที่จบการศึกษา โอกาสในการศึกษาต่อ โอกาสและแนวทาง ประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคม คุณภาพ ของการศึกษา ค่านิยม ความรู้สึกลึกซึ้งคิด ทักษะของผู้เรียน

นอกจากนี้ จะได้ทำการศึกษาเพิ่มเติม โดยการสังเกต สัมภาษณ์และมีส่วนร่วมในการ ทำกิจกรรมกับครู ผู้บริหาร และข้าราชการที่เกี่ยวข้องด้วย โดยเฉพาะครูเป็นปัจจัยสำคัญใน กระบวนการศึกษา ซึ่งครูที่สอนในโรงเรียนที่มี นักเรียนหลายเชื้อชาติหรือต่างวัฒนธรรมตาม ทฤษฎีทางมานุษยวิทยาการศึกษา ครูควรมี คุณสมบัติ ในเรื่องนี้ 6 มิติ ดังนี้ (James Lynch 1986 : 149-165)

1. มิติด้านวัฒนธรรม (cultural / contextual dimension) เช่น ครูมีเชื้อชาติ ศาสนา ภูมิหลังทางวัฒนธรรมต่างจากนักเรียนหรือไม่

2. มิติด้านจริยพิสัย (moral/ affective Domain) เช่น ครูมีทัศนคติต่อชนต่างวัฒนธรรม อย่างไร มีความรู้สึกและความสัมพันธ์ด้านใด หรือไม่

3. มิติด้านพุทธิพิสัย (cognitive domain) เช่น ครูมีความรู้เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรม

ที่ตนสอนอยู่หรือไม่ มากน้อยแค่ไหน

4. มิติด้านพฤติกรรมวิชาการ (Pedagogical performance domain) เช่น ครูได้ศึกษาเพิ่มเติม ฝึกอบรม วิจัย หรือเข้าร่วมโครงการเกี่ยวกับชน ต่างวัฒนธรรมในระหว่างการทำงานหรือไม่ เพียงใด

5. มิติด้านผลที่ตามมา (consequential domain) เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน พฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงต่อครู ความสัมพันธ์ของครู ผู้บริหาร และนักเรียนรวมทั้ง บุคลากรที่แม้จะแตกต่างกันทางวัฒนธรรม แต่สามารถปรับตัวเข้ากันได้ดีหรือไม่เพียงใด

6. มิติด้านประสบการณ์ (experiential domain) เช่น ครูมีประสบการณ์ในการทำงาน กับชนต่างวัฒนธรรมมาก่อนหรือไม่ ครูมี ประสบการณ์เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมที่ ตนสอนอย่างไร เพียงใด

ส่วนการวิเคราะห์การศึกษานอกโรงเรียน ก็ใช้ หลักการเดียวกัน คือ

1. ปัจจัยป้อนของการศึกษา จะวิเคราะห์ บทบาทของสถาบันต่าง ๆ ในชุมชนที่ให้การ ศึกษาแก่สมาชิกในชุมชนนั้น

2. กระบวนการของการศึกษาจะ วิเคราะห์กระบวนการและวิธีการถ่ายทอดความ รู้ให้แก่สมาชิกในชุมชนจากสถาบันต่าง ๆ บุคคล และบรรยายภาศในชุมชน

3. ผลผลิตของการศึกษา จะวิเคราะห์ ความคิดเห็น ทัศนคติ ความคาดหวัง ของคนใน ชุมชนที่มีต่อการศึกษา

ผลการวิจัย

พบว่าชาวซองเป็นชนพื้นเมืองอาศัยอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะ ที่กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี มีประชากรที่เป็นซองอยู่ถึงร้อยละ 90 และอาศัยอยู่ที่นั่นมานานหลายชั่วอายุคน มิได้อพยพไปอยู่ที่อื่น มีซองมากกว่าร้อยละ 50 ที่ไม่เคยเดินทางออกนอกภูมิลำเนาเลย ซองมีภาษาพูดของตนเองแต่ไม่มีภาษาเขียน นักภาษาศาสตร์จัดภาษาซองเป็นภาษาหนึ่งในตระกูลภาษามอญ-เขมร นักมานุษยวิทยาจัดกลุ่มชาติพันธุ์ของซองเป็นกลุ่มออสโตรเอเชียติก แต่เดิมซองประกอบอาชีพเป็นพรานล่าสัตว์และเก็บของป่าขาย ปัจจุบันนิยมประกอบอาชีพทำไร่ ทำนา ทำสวนเป็นส่วนมาก ชาวซองส่วนมากมีผิวคล้ำ ผมหดิด ตาโต โดยเฉลี่ยมีความสูงปานกลาง คือประมาณ 150-160 เซนติเมตร มีวัฒนธรรมที่ยึดถือปฏิบัติอยู่ได้แก่ การปลูกบ้านแบบซองเรียกว่านา เป็นบ้านยกพื้นเตี้ยมีบันได 3-5 ขั้น ฝาและพื้นใช้ไม้ ฝาหลังคามุงด้วยใบไม้ทำจากต้นคลุ้มมีใบคล้ายหวาย นิยมนำมาทำเสื่อเพื่อปูพื้น กรูฝาและเพดานบ้าน ส่วนอาหารนิยมทานอาหาร มีรสเผ็ด ด้านความเชื่อยังคงนับถือผีบรรพบุรุษและผีญาติพี่น้อง เรียกว่าผีหึ่ง ในบ้านจะมีหึ่งผีสำหรับบูชา และนำมาประกอบพิธีกรรมเมื่อถึงวันครบรอบวันตายของบรรพบุรุษ โดยนำหึ่งผีมาไว้ลานบ้าน มีเครื่องเช่นบวงสรวงเป็นอาหารที่ผู้ตายชอบ และอาหารหลัก ในการทำพิธีคือ ไก่ เป็ด เหล้าหมาก พลุ อีกทั้งญาติพี่น้องมักมาชุมนุมพร้อมกัน ในวันทำบุญนี้ ในวันสำคัญเช่นวันสงกรานต์ มีการละเล่น พื้นเมืองได้แก่ การเล่นสะบ้า ซักซ่อย และยังนิยม การรักษาโรคด้วยสมุนไพรพื้นบ้าน

ซึ่งมีผู้อาวุโสที่รู้เรื่องเกี่ยวกับยาสมุนไพรใช้รักษาโรคเป็นผู้ปรุงยาและแนะนำให้แกร่ายภูร เช่น ดิปลิ ทานยอด สดแก้ไอ แก้ปวดท้อง ชุมเห็ด นำใบสดมาตำละเอียดละลายน้ำทาแก้กลากเกลื้อน ยางมะละกอกากผลดิบผสมกับไข่ตีเข้าด้วยกันคั้นเพื่อขับพยาธิ มะขามป้อมทานสดเพื่อขับเสมะ เป็นต้น

ในกิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ ซึ่งแยกมาจากอำเภอมะขามตั้งเป็นกิ่งอำเภอ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2536 อยู่ห่างจากตัวเมืองจันทบุรีไปทางเหนือราว 50 กิโลเมตร เมื่อยกกระดานเป็นกิ่งอำเภอมีการพัฒนามากขึ้น มีถนนสายหลักตัดผ่านเข้าไปยังตำบลและหมู่บ้านหลายแห่ง มีรถสองแถววิ่งไปมาระหว่างกิ่งอำเภอกับตัวเมืองวันละ 2 เที่ยว มีสถานีอนามัย ที่ทำการกิ่งอำเภอ สำนักงานมาเลเรียและโรงเรียนไปตั้งเพิ่มขึ้น ประชากรยังเป็นไ้มาเลเรียอยู่มาก เพราะมีอากาศร้อนชื้น ฝนชุก ชาวบ้านรุ่นใหม่นิยมการรักษาด้วยวิธีการแพทย์แผนใหม่มากขึ้น และมีวิถีชีวิตแบบใหม่มากขึ้นภายหลังจากที่การคมนาคมสะดวกขึ้น

ปัจจุบันชาวซองยังนิยมพูดภาษาของ กันในชีวิตประจำวัน แต่ในโรงเรียนมีการเรียนการสอนกันด้วยภาษาไทยภาคกลาง ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จากนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นของจังหวัดและความต้องการของชาวซองส่วนใหญ่ที่ต้องการถ่ายทอดและเผยแพร่วัฒนธรรมของให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น จึงมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของขึ้นในบริเวณโรงเรียนคลองพลูวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลแห่งเดียวในพื้นที่ และเป็นที่ตั้งศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนของพื้นที่ด้วย ภายในศูนย์เป็น

อาคารชั้นเดียว ทำด้วยไม้ไผ่และใบกล้วยตาม ภูมิปัญญาพื้นบ้านของชอง มีเอกสารเกี่ยวกับ คนชอง ภาษาชอง ประวัติความเป็นมา นิทาน พื้นบ้านของ เครื่องมือเครื่อง ใช้ภายในบ้าน อุปกรณ์ล่าสัตว์ ตกปลา เสื้อผ้า เครื่องประดับ ของชองจัดแสดงไว้อย่างถาวร โรงเรียนได้ให้นักเรียนช่วยกันรวบรวมข้อมูลและภาพถ่าย เกี่ยวกับชองมาจัดแสดงเพิ่มเติม โดยเฉพาะตำรายาสมุนไพร ประเพณีการเล่น พิธีกรรมทาง ความเชื่อเช่น การทำบุญเลี้ยงผี บรรพบุรุษ การแต่งงาน การบวช การรับขวัญเด็ก เกิดใหม่ มาจัดแสดงไว้ให้ชมและนำไปจัดแสดงในรูปของ เอกสารและภาพถ่ายในงานวัฒนธรรมประจำ จังหวัด งานนิทรรศการการศึกษาของเขต การศึกษา 12 งานแนะนำของดีประจำจังหวัดใน แต่ละปี เด็กของรุ่นใหม่มีการยอมรับว่ามีเชื้อสาย ชองมากกว่าแต่เดิม สามารถพูดได้ 2 ภาษา คือภาษาชองและภาษาไทย แม้อยู่ในโรงเรียน แต่เวลาว่างหรือเวลาพักคุยกันเอง นักเรียนยังคง พูดกันด้วยภาษาชอง และยังมีการเรียนการสอน ภาษาชองที่วัดกระทิงในวันเสาร์ และวันอาทิตย์ เป็นประจำ ผู้สอนเป็นพระสงฆ์ คือท่าน เจ้าอาวาสวัด

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้อาศัยกรอบแนวคิดด้าน การศึกษากับวัฒนธรรมโดยพิจารณาการจัดการ ศึกษาทั้งระดับประถมและมัธยมที่เป็นอยู่ซึ่งเป็น ไปตามระบบของกระทรวงศึกษาธิการทั้งหลักสูตร แบบเรียน ระบบการเรียนการสอน การวัดและ ประเมินผลการศึกษา โรงเรียนจึงต้องสอนตาม

กลุ่มวิชาและกลุ่มประสบการณ์ของหลักสูตรทั้ง 2 ระดับ ซึ่งไม่มีเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมและภูมิ ปัญญาพื้นบ้านของชองอยู่ในหลักสูตร แม้โดย ระเบียบจะเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นได้พัฒนาหลักสูตร ของตนเพิ่มเติมได้ แต่ในทางปฏิบัติโรงเรียนทำได้ เพียงเสริมในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพในระดับ ประถมศึกษา และกลุ่มวิชาการทำงานและอาชีพใน ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นงานฝีมือ งานประดิษฐ์ ส่วนหนึ่งเท่านั้น มิได้ศึกษาเรื่องราวของชอง ในด้านอื่นโดยตรง เช่น ภาษา นิทาน ประวัติศาสตร์ ประเพณี ความเชื่อ การเล่น ยาสมุนไพร ซึ่งสามารถสอนแทรกลงไป ใน เนื้อหาของกลุ่มวิชาอื่นๆ ได้ด้วย โดยเฉพาะวิชา ท้องถิ่นของเรา แต่ต้องสอนเนื้อหาตามหลักสูตร เพื่อให้เด็กไปใช้สอบเรียนต่อ ส่วนท้องถิ่นของ เราก็ก็นำเรื่องราวของจันทบุรีโดยรวมเท่านั้น เพราะเรื่องของชองไม่ได้ใช้ในการศึกษาต่อและ ไม่มีครูสอน เพราะครูเป็นคนไทยทั้งหมดไม่มี เชื้อสายชองและมีภูมิสำเนาอยู่นอกพื้นที่ทั้งหมด ดังนั้น เรื่องราวของชองที่เด็กได้รับจึงได้จาก ครอบครัว ชุมชน คำบอกเล่าและการดำเนินชีวิต ประจำวัน ซึ่งเป็นการศึกษานอกโรงเรียนเท่านั้น ลักษณะเช่นนี้ทำให้เกิดการขัดแย้งทางวัฒนธรรม (Cultural Conflict) เด็กส่วนหนึ่งอายุไม่กล้า เปิดเผยว่าตนเองมีเชื้อสายชอง กลัวคนดูถูกว่าเป็น คนป่าหรือมองว่าไม่ใช่คนไทย และความรู้สึกนี้ เคยเกิดขึ้นกับคนชองในพื้นที่มาสมัยหนึ่ง แต่ปัจจุบันการคมนาคมสะดวกขึ้น ทำให้มีการ ถ่ายเทแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม (Cultural Exchange) กับชุมชนภายนอกมากขึ้น ชาวชองมีการปรับตัว ให้เข้ากับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตใหม่ เกิดการผสม

กลมกลืนหรือสมานลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural Assimilation) ขึ้นอย่างมาก แต่มีผลทำให้คนภายนอกรู้จักของมากขึ้น อันเป็นแนวทางนำไปสู่การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับของในระดับกว้างและลึกได้ในอนาคต

การที่เด็กของเป็นคนทวิภาษา (Bilingual People) คือพูดภาษาของและภาษาไทยภาคกลางได้ เป็นเพราะยังมีวัฒนธรรมและบรรยากาศแฝง (Hidden Atmosphere) จากครอบครัว กลุ่มสังคม และกลุ่มเพื่อนภายในโรงเรียนมีส่วนส่งเสริม แต่ในด้านการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่เช่นนี้ทำให้เกิดการกลืนทางวัฒนธรรมอย่างเห็นได้ชัด เพราะทำให้เด็กของกลายเป็นเด็กไทยไปได้ด้วยการศึกษาแบบทางการที่ผ่านระบบโรงเรียนทั้ง 2 ระดับ ประเด็นนี้โรงเรียนสนองนโยบายของชาติในการสร้างเอกภาพของชาติ ทำหน้าที่กระบวนการขัดเกลายาวชน (Socialization) แต่อีกนัยหนึ่งเป็นการลดความสำคัญและเสมือนทำลายวัฒนธรรมท้องถิ่นไปด้วย ทำให้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาหลายประการสูญหายไป ไม่มีการสานต่อ ครั้นเวลาผ่านไปนานทำให้บุคลากรผู้ทรงภูมิปัญญาที่จะถ่ายทอดได้ก็หมดไปตามกาลเวลา การฟื้นฟูใหม่ทำได้ไม่ถนัดนัก เมื่อรัฐมีนโยบายส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงประสบปัญหาอย่างที่เป็นอยู่คือ ไม่มีผู้รู้ที่จะถ่ายทอดได้

ในระหว่างที่มีการปฏิรูปการศึกษาใหม่เพื่อขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 12 ปี ให้เด็กได้เรียนทั้ง 2 ระดับ อย่างต่อเนื่องเป็นตอนเดียว อีกทั้งเปิดโอกาสให้สถานศึกษาได้จัดทำหลักสูตรของตนเองในรายละเอียดได้ รูปแบบการศึกษาก็เป็นตอนเดียว 12 ปี และมีเรื่องราวของท้องถิ่น

บรรจุอยู่ได้ ประเด็นนี้ไม่เป็นปัญหาสำหรับชาวของในพื้นที่ขณะนี้ เพราะมีโรงเรียนทั้ง 2 ระดับอยู่แล้วเด็กสามารถเรียนต่อได้โดยสะดวกรวมทั้งโรงเรียน จังหวัด และเขตการศึกษาเห็นความสำคัญเกี่ยวกับวัฒนธรรมของ ซึ่งเป็นเรื่องราวในท้องถิ่น มีการรวบรวมผู้รู้ทั้งชาวบ้านและนักวิชาการมาทำการศึกษาเรื่องของมากขึ้น และจริงจางขึ้น มีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมของโดยตรง และจังหวัดให้การสนับสนุนในการเผยแพร่เรื่องราวของของให้แพร่หลายขึ้นในงานวิชาการและงานประจำปี สนองนโยบายของชาติและส่งเสริมให้มีการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวของท้องถิ่น เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้บังเกิดขึ้นเป็นการศึกษาเพื่ออนุรักษ์ สืบสานและพัฒนาแบบยั่งยืนบนรากฐานของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะสำหรับการจัดการศึกษาให้ชาวของ

1. ควรได้มีการศึกษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้านของของกันอย่างจริงจัง เพื่อค้นหาค้นคว้าความรู้ใหม่ตามแนวทางการศึกษาภูมิปัญญาทั้ง 9 ด้าน ได้แก่ ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านศาสนาและประเพณี ด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรม ด้านการศึกษาและการเรียนรู้ ด้านการแพทย์และสาธารณสุข ด้านการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านความเป็นอยู่และการดำรงชีวิต ด้านการปกครองและการบริหาร ด้านการผลิตและการบริโภค อย่างละเอียดและเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น เพื่อนำคุณค่า สาระและประโยชน์มาใช้ในการศึกษาให้เหมาะสมและเป็น

ทางการโดยตรง ดีกว่าให้มีการเรียนรู้และถ่ายทอดกันเองตามอัธยาศัย ซึ่งไม่สามารถถ่วงถ่วงและถ่ายทอดคุณค่าอย่างถูกวิธีตามหลักวิชา

2. ควรปรับหลักสูตรบางรายวิชาให้มีเนื้อหาสอดคล้องกับสภาพสังคมวัฒนธรรมของท้องถิ่นบ้าง โดยไม่จำเป็นต้องมีหลักสูตรพิเศษเป็นการเฉพาะ แต่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่จำเป็นประโยชน์ และสัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตด้วย เช่น วิชาท้องถิ่นของเรา วิชาในกลุ่มการทำงาน พื้นฐานอาชีพวิชาในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต วิชาในกลุ่มสังคมศึกษา เป็นต้น โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้ต่อระดับอุดมศึกษาเป็นจุดหมายปลายทางทำให้เด็กที่เรียนห่างไกลออกจากความเป็นตัวเองและสังคมที่ตนอาศัยอยู่ไปทุกขณะ ไม่ได้รู้จักตนเองและรากเหง้าของตนแต่ต้องปรับเพื่อให้ เข้ากับสังคมใหม่เป็นการทำลายวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีค่าของบรรพบุรุษไป

3. ควรมีการจัดอบรมอาชีพทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้แก่ราษฎรเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากขึ้น โดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบไปตั้งอยู่ในพื้นที่ และมีโครงการปฏิบัติการโดยตรงจะช่วยให้ราษฎรได้พัฒนาตนเองมากขึ้น

4. ควรมีการร่วมมือประสานงานกันระหว่างโรงเรียนประถมศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษาและศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ซึ่งมีอยู่แล้วในพื้นที่แต่ละขณะนี้อยู่ต่างสังกัดกัน ทำให้ประสานงานกันไม่สะดวก แต่ถ้าทำได้จะช่วยพัฒนาการศึกษาให้กับเด็กของได้มาก เพราะมีโรงเรียนทุกระดับครบอยู่แล้ว และพร้อมที่จะจัด

การศึกษาได้ถึง 12 ปี ตามนโยบายของรัฐบาล

5. ควรมีการจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมให้แก่ครูผู้สอนด้วย เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ สามารถปรับตัว และประยุกต์เรื่องราวของกลุ่มชนที่สอนอยู่มาใช้ในการเรียนการสอนได้มากขึ้น ดีกว่าให้ครูซึ่งไม่มีพื้นความรู้เกี่ยวกับชนต่างวัฒนธรรมโดยเฉพาะคนของ ทำให้ครูต้องเรียนรู้เอง ปรับตัวเอง และใช้ความพยายามส่วนบุคคลของแต่ละคน อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิด คลาดเคลื่อน และเป็นปัญหาสำหรับครูที่ปรับตัวได้ลำบาก เพื่อครูจะได้มีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับชน และช่วยเผยแพร่ได้อีกทางหนึ่ง

6. ควรสนับสนุนด้านการสาธารณูปโภคในตำบลให้พอเพียง เช่น น้ำประปา แหล่งน้ำเพื่อการเกษตร บริการสาธารณะ เช่น ไปรษณีย์ โทรศัพท์ รถโดยสารประจำทางผ่านเข้า-ออก หมู่บ้านและตำบลให้มากขึ้น ไฟฟ้าสองข้างทาง ถนนที่ยังชำรุด รวมทั้งแหล่งที่จะให้ความรู้เพิ่มเติม แก่คนในตำบลและหมู่บ้าน เช่น ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ห้องสมุดและศูนย์ฝึกอาชีพ อาจมีขนาดเล็กแต่ก็ควรมีเพราะส่งผลต่อการศึกษาของคนในพื้นที่ด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1. ควรศึกษาภูมิปัญญาของจากผู้อาวุโสในพื้นที่ที่มีความชำนาญในด้านต่างๆ เช่น ภาษาวรรณกรรม ประเพณี การละเล่น ยาสมุนไพร ช่างฝีมือ ฯลฯ ซึ่งมีอยู่น้อยลง เพื่อเก็บรวบรวมสร้างองค์ความรู้อย่างเร่งด่วน ก่อนที่ภูมิปัญญาชาวบ้านเหล่านี้จะหมดไปกับกาลเวลา

2. การศึกษาเรื่องวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นของชนต่างวัฒนธรรมนั้น นักศึกษาภายใต้กรอบของการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เพื่อให้เกิดการบูรณาการภายในชาติและป้องกันความมั่นคงของชาติไปด้วย แต่สำหรับคนของซึ่งมีสัญชาติไทย นับถือศาสนาพุทธ และมีการรับรู้ว่าเป็นคนไทยเหมือนกัน ทำให้สะดวกในการศึกษามากขึ้นและไม่ต้องเกรงเรื่องผลกระทบต่อนามันคงของชาติ จึงควรศึกษาเรื่องราวของของในแง่มุมอื่นที่งานวิจัยนี้ครอบคลุมไปไม่ถึง เช่น ภาษา วัฒนธรรม ประเพณีอีกหลายด้าน เพื่อค้นหาค้นคว้าความรู้ใหม่ให้ทางวิชาการในการนำมาจัดการศึกษาหลักสูตรท้องถิ่น

3. การศึกษาชนต่างวัฒนธรรมเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ควรศึกษาแยกเป็นเฉพาะพื้นที่ เฉพาะกลุ่มชน ไม่ควรศึกษาในภาพรวมว่าเป็นชาวเขา ชนกลุ่มน้อย หรือชาวของที่คลุมไปทั่วประเทศ เพราะบริบทของแต่ละพื้นที่มีส่วนสำคัญที่กำหนดความแตกต่างของบุคคล ความพร้อมของสาธารณูปโภค และพัฒนาการของกลุ่มชนแต่ละพื้นที่ที่อยู่ในระดับต่างกัน จึงควรศึกษาเฉพาะพื้นที่ที่เป็นรายกรณีไปจะได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากขึ้น โดยเฉพาะของในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อขยายองค์ความรู้มาใช้ศึกษาเปรียบเทียบกัน

4. ควรศึกษาติดตามผลการศึกษาภายหลังจากการปฏิรูปการศึกษาแล้ว หรือเมื่อมีการปรับเปลี่ยนระบบการศึกษาขึ้นพื้นฐานใหม่เป็น 12 ปี แล้ว เพื่อจะได้ติดตามพัฒนาการอย่างต่อเนื่องต่อไป เป็นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษาของชาติโดยตรง

หนังสืออ้างอิง

- กรณีการ เภนิกานนท์และคณะ. (2522). ของ. กรุงเทพฯ : บรรณกิจ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2539). แนวทางการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2539). การวิจัยทางมานุษยวิทยา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชนิตา รักษ์พลเมือง. (2534). พื้นฐานการศึกษา : หลักการและแนวคิดทางสังคม. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- ชิน อยู่ดี. (2524). “บันทึกเรื่องไทยเชื้อสายของ (จง)” วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา. 1 กรกฎาคม.
- ปาริชาติ เรืองวิเศษ. (2538). (บรรณาธิการ). จันทบุรี. กรุงเทพฯ : สารคดี.
- ม. ศรีบุษรา. (2521). “ของ” นิตยสารอุตสาหกรรมทหาร. 17 เมษายน – มิถุนายน.
- สุเรชา สุพรรณไพบุลย์. (2530). ของ. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- เสรี พงศ์พิศ. (2536). (บรรณาธิการ). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดี.
- อรสม สุทธิสาคร. (2533). “ของ : ดำเนินชนพื้นเมืองภาคตะวันออก” ชีวิตจากเงาเวลา. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านสี่ภูมิภาค : วิถีชีวิตและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- Ballantine, Jeanne H. (1983). *The Sociology of Education : A Systematic Analysis*. New Jersey : Prentice-Hall.
- Bank, James A. (1981). *Multicultural Education : Theory and Practice*. Mass : Allyn and Bacon.
- Lynch, James. (1986). “An Initial Typology of Perspectives on Staff Development for Multicultural Teacher Education” In Sohan Modgil et al. (eds). *Multicultural*